

~~અસ્વીકરણઃ સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.~~

અસ્વીકરણઃ સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની વડી અદાલતમાં

વિશેષ દીવાની અરજી ક્રમાંક ૯૬૫૫ સબ/૨૦૧૪

સાથે

વિશેષ નાગરિકદીવાની અરજી ક્રમાંક ૬૧૭ સબ/

૨૦૧૪

સાથે

વિશેષ નાગરિકદીવાની અરજી ક્રમાંક ૩૨૮ સબ/

૨૦૧૪

સાથે

વિશેષ નાગરિકદીવાની અરજી ક્રમાંક ૧૦૩૪૫ સબ/

૨૦૧૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટેઃ

માનનીય ન્યાયમુર્તિ ~~નાધીશ~~ શ્રી અકિલ કુરેશી અને માનનીય ન્યાયાધીશ શ્રી જી.બી. પારડીવાળા

=====

૧ શું સ્થાનિક અખબારોના પ્રતિનિધિઓને આ ચુકાદો જોવા દેવામાં આવે?

૨ રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવું કે નહીં ?

૩ શું તેમના ગ્રામ્યમુર્તિઓસોર્ડશીપ્સ ચુકાદાની સ્વચ્છઉચિત નકલ જોવાનું ઇચ્છે છે?

૪ શું આ કેસમાં ભારતના સંવિધાન, ૧૯૫૦ ના અર્થઘટન અંગે અથવા તેના હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ આદેશ અંગે કાયદાનો કોઈ મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે?

૫ શું તે સિવિલ જજ્જનાગરિક ગ્રામ્યધીશ સમક્ષ પ્રસારિત કરવાનું છે?

=====

=

સુરેશભાઈ કાલીદાસ સોની....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને ર....પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

હાજરી:-ઉપસ્થિત રહ્યા:

શ્રી મસૂમ કે. શાહ, વકીલ, અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફથી શ્રીમતી મોહિની કે. શાહ, વકીલ, અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફથી પ્રતિભાવક(ઓ) નં. ૩ તરફથી કાઢી નાખેલ

શ્રી દેવાંગ વ્યાસ, પ્રતિવાદી(ઓ) ક્રમાંક ૧ તરફથી વકીલ
શ્રી પ્રણવ જી. દેસાઈ, પ્રતિવાદી(ઓ) ક્રમાંક ૨ તરફથી વકીલ
શ્રી ભરત જાની, પ્રતિવાદી તરફથી વકીલ+
પ્રતિવાદી તરફથી શ્રી અમર એન. ભટ્ટ, વકીલ.
પ્રતિવાદી તરફે શ્રી સૌરભ અમીન, વકીલ.

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી ~~જ્યોત્સના~~ અકિલ કુરેશી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી ~~જ્યોત્સના~~ જે.બી. પારડીવાળા

તારીખ : ૧૫/૦૮/૨૦૧૪

સામાન્ય મૌખિક ચુકાદો-

(દ્વારા : માનનીય ~~શ્રી~~ ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અકિલ કુરેશી)

આ અરજીઓના આ સમૂહમાં સમાન પ્રશ્નો સંકળાયેલા છે. તેથી, તેમની સાથેસાથે સુનાવણી કરવામાં આવી છે અને આ સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા તેમનો નિકાલ કરવામાં આવશે.

હકીકતો ખૂબ જ સમાન હોવાથી, અમે તે વિશેષ દીવાનીજામચરિક અરજી નં. ૮૬૫૫ ~~સબ~~/ ૨૦૧૪ માં જેમ પ્રગટ થાય છે તેમ નોંધ કરી શકીએ.

એક સીમા જવેલર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડે પ્રતિવાદી બેંક ઓફ ઇન્ડિયાથી ઋણ મેળવ્યું હતું અને અરજદાર જામીનદાર હતો. તેમ છતાં, એવું ઋણ ક્યારે લેવામાં આવ્યું હતું, ઋણની રકમ કેટલી હતી અને ઉછીની લેવાયેલ રકમનો કોઈ ભાગ પરત કરવામાં આવ્યો હતો કે નહીં, તથા જો કરવામાં આવ્યો હોય તો કેટલી હદ સુધી, તે અંગે આ અરજી સંપૂર્ણપણે કોઈપણ વિગતો વિના છે.

તથાપિ, અમે આ આધારે આગળ વધીએ છીએ કે મુખ્ય ઉધારકર્તા દ્વારા બેંકના ઋણનો મહત્વનો ભાગ પરત ચૂકવવામાં નિષ્ફળતા જતા, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ બેંકે બાકી રહેલ વ્યાજ સહિતની બાકી રકમની વસૂલી માટે સિક્યુરિટાઇઝેશન એન્ડ રિકન્સ્ટ્રક્શન ઓફ ફાઇનાન્શિયલ એસેટ્સ એન્ડ એન્ફોર્સમેન્ટ ઓફ સિક્યુરિટી ઇન્ટેરેસ્ટ અધિનિયમ, ૨૦૦૨ (સંક્ષેપમાં, 'સારફેસી અધિનિયમ') હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી. જોકે તેનો ઉદ્દેશપિટિશનમાં ~~તેનું ઉલ્લેખિત~~ કરાયેલ નથી, છતાં આ બાબત નિર્વિવાદ છે કે બેંકે સારફેસી અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) હેઠળની પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યું હતું અને ત્યારબાદ અધિનિયમની કલમ ૧૩(૪) હેઠળ પગલાં લીધાં હતાં.

બેંકે તા. ૪ જુલાઈ ૨૦૧૪ના રોજ હરાજીની નોટિસ બહાર પાડી હતી, જેમાં અરજદારની અચલ મિલ્કતોનું વેચાણ કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી (જેનું વર્ણન નોટિસમાં આપવામાં આવ્યું હતું), અને નોટિસ મુજબ, તે મિલ્કતો અરજદારે ઋણની સુરક્ષા માટે બેંક પાસે ગીવે મૂકી હતી. સારફેસી અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) હેઠળની માંગ નોટિસમાં દર્શાવ્યા મુજબ અરજદારની બાકી જવાબદારી રૂ. ૩૨,૨૮,૫૫,૦૦૦=૦૦ હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું.

બેંક દ્વારા જારી કરાયેલ ઉક્તચક્ત હરાજીની નોટિસ, ઉક્તચક્ત મિલ્કતોની ઈ-હરાજી દ્વારા હરાજી હાથ ધરવા માટે હતી.

અરજદારનો કેસ એવો છે કે આવી ઈ-હરાજી કાયદા દ્વારા અધિકૃત કરવામાં આવેલી નથી. અરજદારે પરિશિષ્ટ-૨ 'એ' પર ભારત સરકારના અન્ડર સેક્રેટરી દ્વારા તમામ દેવાં વસૂલી ન્યાયાધિકરણોના તમામ પીઠાસીન અધિકારીઓને પાઠવવામાં આવેલ ૧૩મી જૂન ૨૦૧૨ તારીખનો એક સંદેશ રજૂ કર્યો છે. નાણાં મંત્રાલય, નાણાકીય સેવાઓ વિભાગ દ્વારા કથિત રીતે જારી કરાયેલા આવા સંદેશમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે મંત્રાલયને એવો અહેવાલ પ્રાપ્ત થયો છે કે કેટલીક બાબતોમાં ડી.આર.ટી. દ્વારા હાથ ધરવામાં આવતી હરાજી અમુક જૂથોના નિયંત્રણ હેઠળ રહે છે અને સામાન્ય જનતાને આવી હરાજીમાં મુક્તપણે ભાગ લેવા દેવામાં આવતું નથી. મુક્ત, ન્યાયસંગત અને પારદર્શક હરાજી યોજવાના

હેતુથી ડી.આર.ટી.માં ઈ-હરાજી શરૂ કરવાનો વિકલ્પ મંત્રાલયે વિચારાધીન લીધો હતો અને એવો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો છે કે હવેથી તમામ હરાજીઓ ઇલેક્ટ્રોનિક રીતે યોજવામાં આવશે અને સંબંધિત બેંકો ઈ-હરાજી માટેનું મંચ ઉપલબ્ધ કરાવશે. તેમાં આગળ પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે તેમના ગ્રાહકો માટે ઈ-હરાજી યોજતી ઘણી કંપનીઓ ઉપલબ્ધ છે અને બેંક પરિશિષ્ટરૂપે જોડાયેલી ચાદીમાંથી તેમાંથી કોઈ એકને પસંદ કરી શકે છે. અરજદારે ઉક્ત પરિપત્રને પણ બિનઅધિકૃત અને ગેરકાયદેસર હોવાના આધાર પર પડકાર્યો છે.

સારાંશરૂપે, અરજદારનો મામલો એવો છે કે વિવાદિત પરિપત્ર ભારત સરકાર દ્વારા જારી કરવામાં આવેલ નથી, કારણ કે તેમાં ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૭૭ નો કોઈ ઉલ્લેખ નથી અને તે ભારતના રાષ્ટ્રપતિના નામે પણ જારી કરવામાં આવેલ નથી. તેથી, આવું પરિપત્ર ભારત સરકારનો નીતિગત નિર્ણય ગણાવી શકાય નહીં. અરજદારનો વધુમાં એવો પણ મામલો છે કે ઈ-હરાજી અન્યથા પણ કાયદેસર રીતે માન્ય નથી. કોઈપણ સ્થિતિમાં, હરાજી યોજવાની પરંપરાગત પદ્ધતિ વધુ યોગ્ય અને સલાહભર્ય છે, કારણ કે ઈ-હરાજીમાં અનેક અડચણો રહેલી છે, જેમ કે મોટી સંખ્યામાં લોકોને ટેકનોલોજી સુધી પહોંચનો અભાવ અને ક્યારેક જાળ તંત્ર નિષ્ફળ જવાનું જોખમ.

બીજી તરફ, પ્રતિવાદીઓ એટલે કે બેંક અને ભારત સંઘનો કેસ એવો છે કે, સમયના પ્રવાહ સાથે આધુનિક તકનીકનો વધુ સારો ઉપયોગ કરી શકાય છે. નોંધાયું હતું કે ડી.આર.ટી. દ્વારા યોજાતી હરાજીઓ અને અન્ય જાહેર હરાજીઓમાં કાર્ટેલિંગ અંગે વિશાળ પાયે ફરિયાદો આવતી હતી, જેના પરિણામે હરાજી હેઠળની મિલ્કતો માટે વાજબી કિંમત પ્રાપ્ત થતી ન હતી. તેથી, વેચાણ માટે મૂકાતી મિલ્કતો માટે શક્ય તેટલો શ્રેષ્ઠ પ્રતિફળ પ્રાપ્ત થાય તે માટે એકસરખી રીતે ઈ-હરાજીનો આશ્રય લેવાનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો.

અભિલેખ ઉપર રહેલી સામગ્રીના આધારે, વિદ્વાન વકીલ શ્રી વિશ્વાસ શાહે નીચે મુજબના વાદ રજૂ કર્યા :

(૧) કે પડકારાયેલ પરિપત્ર તારીખ ૧૩મી જૂન ૨૦૧૨ ભારતના રાષ્ટ્રપતિના નામે જારી કરવામાં આવેલ ન હોવાને કારણે, ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૭૭ના પ્રકાશમાં, તેને ભારત સરકારનો નીતિગત નિર્ણય ગણાવી શકાય નહીં. આ સંદર્ભમાં, તેમણે સર્વોચ્ચ અદાલતના અશોકા સ્મોકલેસ કોલ ઇન્ડિયા (પી) લિ. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૨૦૦૭) ૨ એસ.સી.સી. ૬૪૦ માં અહેવાલિત, કેસના નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો હતો;

(૨) કે સારફેસી અધિનિયમ તથા તેના અધિન બનાવવામાં આવેલા નિયમો ઈ-હરાજીની પરવાનગી આપતા નથી. સિક્યોરિટી ઇન્ટરેસ્ટ (એનફોર્સમેન્ટ) નિયમો, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૮(પ) તરફ અમારું ધ્યાન દોરી તેમણે રજૂઆત કરી કે આવા નિયમો હેઠળ ઈ-હરાજીનો પરિકલ્પિત સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નથી;

(૩) વકીલે અંતમાં રજૂઆત કરી કે કોઈપણ સ્થિતિમાં, ઈ-હરાજીમાં અનેક ખામીઓ છે. બહુ મોટી સંખ્યામાં કેસોમાં, ખરીદી કરવા ઇચ્છુક ખરીદદારોને ઇન્ટરનેટ સુવિધાઓનો પ્રવેશ ઉપલબ્ધ ન હોઈ શકે. આવી ઇન્ટરનેટ સુવિધાઓ પણ ખોરવાઈ જવાથી મુક્ત નથી. જો હરાજીના સમયે ઇન્ટરનેટ ક્વરેજમાં વિક્ષેપ પડે, તો બોલી આપવા ઇચ્છુક વ્યક્તિ પોતાની વધુ ઊંચી ઓફર રજૂ કરવામાં અવરોધિત થઈ જશે. સમગ્ર પ્રક્રિયા પારદર્શિતાના પૂર્ણ અભાવે અસ્પષ્ટ રીતે હાથ ધરવામાં આવશે. જે વ્યક્તિની મિલકત વેચાણ માટે મુકવામાં આવી રહી છે તેને થયેલી હોઈ શકે તેવી બોલીઓ સુધી કોઈ પ્રવેશ રહેશે નહીં.

બીજી તરફ, બેંકો તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી જાની અને શ્રી દેસાઈએ અરજીઓનો વિરોધ કરતાં દલીલ કરી કે ઈ-શાસન કાર્યક્રમના ભાગરૂપે આધુનિક તકનીક ઉપલબ્ધ હોવાથી, દેશભરની બેંકો પરંપરાગત પ્રત્યક્ષ હરાજીની પદ્ધતિના સ્થાને ઈ-હરાજીનો આશરો લઈ રહી છે. આવી પ્રક્રિયા સારફેસી અધિનિયમ અથવા સુરક્ષા હિત (અમલીકરણ) નિયમો, ૨૦૦૨ હેઠળ પ્રતિબંધિત નથી. ન તો અધિનિયમ અને ન તો નિયમોમાં હરાજી યોજવાની પદ્ધતિનો કોઈ ઉલ્લેખ

કરવામાં આવ્યો છે. ઈ-હરાજી પણ જાહેર હરાજીનો જ એક પ્રકાર છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે ઈ-હરાજીનો એક મહત્વપૂર્ણ હેતુ સિદ્ધ કરવાનો છે, એટલે કે, જાહેર હરાજીમાં કાર્ટેલોના નિયંત્રણોને દૂર કરવાના અથવા ઘટાડવાના.

ભારત સંઘ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી અમીને પણ અરજીઓનો વિરોધ કરતાં દલીલ કરી કે વર્તમાન પરિસ્થિતિ અને ટેકનોલોજીના વિકાસને ધ્યાનમાં લેતા ઈ-હરાજી વધુ યોગ્ય હોવાનું જણાય છે. તેમણે અમારું ધ્યાન મદ્રાસ વડી અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠના એસ. આનંદરાજ વિ. સ્ટેટ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા કેસમાં તા. ૨૦મી ફેબ્રુઆરીના નિર્ણય તરફ દોર્યું ૨૦૧૪, જેમાં ઈ-હરાજીની કાયદેસરતા યથાવત્ રાખવામાં આવી હતી.

પક્ષકારોના વિધાવાન વકીલોને સાંભળ્યા બાદ અને નોંધપાત્ર દસ્તાવેજી સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા બાદ, વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતા પ્રશ્નો આ છે: (૧) શું તા. ૧૩મી જૂન ૨૦૧૨નો પરિપત્ર ગેરકાયદેસર અથવા અમલાતીત છે, અને (૨) શું પ્રતિવાદી બેંક સુરક્ષિત સંપત્તિઓના વેચાણ માટે ઈ-હરાજીનો આશરો લઈ શકે છે.

જ્યાં સુધી આક્ષેપિત પરિપત્રનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી આ મુદ્દાનો સંક્ષિપ્ત નિકાલ શક્ય છે. પ્રારંભમાં જ, તે મુખ્યત્વે ડી.આર.ટી. સહાયિત વેચાણોથી સંબંધિત છે. આવી પરિસ્થિતિમાં, પરિપત્રમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે મિલ્કતનું વેચાણ ઈ-હરાજી દ્વારા થવું જોઈએ. એ સાચું છે કે પરિપત્રમાં બેંકના વેચાણનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. જોકે, પ્રતિવાદી બેંકોએ ઈ-હરાજીનો આશ્રય લેવા માટે આવા પરિપત્ર પર આધાર રાખ્યો નથી. તેથી, પરિપત્રની કાયદેસરતા હાલની કાર્યવાહી પર કોઈ અસર કરતી ન હોઈ શકે. કોઈપણ સ્થિતિમાં, માત્ર એટલા માટે કે પરિપત્ર ભારતના રાષ્ટ્રપતિના નામે જારી કરવામાં આવ્યો નથી, એટલા માત્રથી પરિપત્ર તેની સત્તાથી વંચિત થઈ જાય એવું નહીં ગણાય અને ન તો તેને ભારત સરકારની નીતિનો ભાગ ન બને એવો ગણાવી શકાય. આ સંદર્ભે, અમે એર ઈન્ડિયા કેબિન ફૂ એસોસિએશન વિ. ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદામાંથી એક સંક્ષિપ્ત અવતરણનો ઉલ્લેખ કરી શકીએ

છીએ. યશાવીની મર્યન્ટ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૪ એસ.સી. ૧૮૭ માં અહેવાલિત, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું અને નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું :

અમારા મતે, અનુચ્છેદ ૭૭ નો ઉલ્લેખ સંપૂર્ણપણે અનુચિત છે. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કલમ ૩૪ હેઠળ કાયદેસરની સત્તાનો ઉપયોગ, ભલે તે રાષ્ટ્રપતિના નામે કરવામાં આવ્યો હોવાનું વ્યક્ત કરવામાં આવ્યું ન હોય, તેમ છતાં તે અમાન્ય બનતો નથી. અનુચ્છેદ ૭૭ ની ખંડ ૨ સરકારની એવી કાર્યપાલક કાર્યવાહીનું, જે ઔપચારિક રીતે રાષ્ટ્રપતિના નામે કરવામાં આવી હોય, આ આધાર પર પડકારથી સંરક્ષણ કરે છે કે તે રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવેલો અથવા અમલમાં મૂકાયેલો આદેશ અથવા દસ્તાવેજ નથી. કેન્દ્ર સરકારની કોઈ કાર્યપાલક કાર્યવાહી ઔપચારિક રીતે રાષ્ટ્રપતિના નામે કરવામાં આવી હોવાનું વ્યક્ત કરવામાં આવ્યું ન હોય તો પણ, અનુચ્છેદ ૭૭ એ એવું જોગવાઈ કરતું નથી કે તેથી તે રદબાતલ અથવા અમાન્ય બની જાય. તેથી, બંધારણના અનુચ્છેદ ૭૭ ના આધારે આગળ ધપાવવામાં આવેલી દલીલ સાથે વ્યવહાર કરવાની અમને જરૂર નથી, કારણ કે પ્રતિવાદી/સંસ્થા પોતે જ કેન્દ્ર સરકારના તા. ૧૬.૧૦.૧૯૮૯ ના નિર્દેશ પર આધાર રાખી રહી છે, જે બંધારણના અનુચ્છેદ ૭૭ ની શરતો અનુસાર ઔપચારિક રીતે રાષ્ટ્રપતિના નામે વ્યક્ત કરવામાં આવેલો નથી.

નર્મદા બચાવો મામલામાં વધુ એક નિર્ણયમાં અંદોલન વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, (૨૦૧૧)૧૨ એસ.સી.સી. ૩૩૩, રાજ્યની સરકારના કારોબારના સંચાલન સંબંધિત અનુચ્છેદ ૧૬૬ના સંદર્ભમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે અગાઉના એક ચુકાદામાં નીચેના કેસમાં કરવામાં આવેલ અવલોકનોને અનુમોદન સાથે નોંધ્યા હતા કે દત્તાત્રય મોરેશ્વર પાનગરકર વિ. બોમ્બે રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૨ એસ.સી. ૧૮૧ માં અહેવાલિત, નીચે મુજબ :

અનુચ્છેદ ૧૬૬ માં ઉલ્લેખિત સ્વરૂપમાં કાર્યપાલક નિર્ણય કરવો અને તેનું પ્રમાણીકરણ કરવું બાકી રહે તે માત્ર એટલા આધાર પર કે તેની જોગવાઈઓ ફરજિયાત નહીં પરંતુ નિર્દેશાત્મક હતી, તે નિર્ણયને સ્વયં ગેરકાનૂની બનાવતું નથી.

ઈ-હરાજીની પરવાનગીપાત્રતા અને યોગ્યતા સંબંધિત પ્રશ્ન પર આવતાં, અમે નોંધ લઈ શકીએ છીએ કે સારફેસી અધિનિયમ કોઈપણ રીતે ઈ-હરાજી પર પ્રતિબંધ મૂકતો નથી. અરજદારનો એવો કેસ પણ નથી કે સારફેસી અધિનિયમમાં ઈ-હરાજીના વિરોધમાં કોઈ વૈધાનિક જોગવાઈ સમાવિષ્ટ છે. હકીકતમાં, ઉધારકર્તા દ્વારા પોતાની બાકી રકમ અદા કરવામાં નિષ્ફળ જવાને કારણે સુરક્ષિત સંપત્તિના નિકાલ માટે અધિનિયમ કોઈ વિગતવાર પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરતું નથી. આવી પ્રક્રિયા અધિનિયમ હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમોમાં જોવા મળે છે. સુરક્ષિત સંપત્તિના વેચાણ માટેની પ્રક્રિયા સિક્યુરિટી ઇન્ટરેસ્ટ (એન્ફોર્સમેન્ટ) નિયમો, ૨૦૦૨ માં ઉપબંધિત કરવામાં આવી છે. તેના નિયમ ૮ માં અચલ સુરક્ષિત સંપત્તિના વેચાણ માટે વિગતવાર પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે. તેની ઉપનિયમ (૫) નીચે મુજબ છે :

“૮. અચળ સુરક્ષિત સંપત્તિનું વેચાણ :-

(૧) ~~એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ~~ XXX XXX

(૨) ~~એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ~~

XXX XXXX XXXX XXX XXX XXXX XXXX

(૩) ~~એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ~~

XXX XXX XXX XXXX XXX XXX XXXX XXXX

(૪) ~~એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ~~

(પ) નિયમ ૯ ના ઉપનિયમ (૧) માં ઉલ્લેખિત અચળ મિલકતનું વેચાણ અમલમાં મૂકતા પહેલાં, અધિકૃત અધિકારીએ મંજૂર મૂલ્યાંકનકાર પાસેથી તે મિલકતનું મૂલ્યાંકન મેળવવું પડશે અને સુરક્ષિત ઋણદાતા સાથે પરામર્શ કરીને તે મિલકતની અનામત કિંમત નક્કી કરવી પડશે અને આવી અચળ સુરક્ષિત સંપત્તિનું સંપૂર્ણ અથવા તેનો કોઈ ભાગ નીચે દર્શાવેલ પૈકીની કોઈપણ પદ્ધતિ દ્વારા વેચી શકશે :-

(એ) આવા સમાન સુરક્ષિત સંપત્તિઓનો વ્યવહાર કરતાં અથવા આવી સંપત્તિઓ ખરીદવામાં અન્યથા રસ ધરાવતા વ્યક્તિઓ પાસેથી ભાવપત્રકો મેળવીને; અથવા

(બી) જનતા પાસેથી ટેન્ડરો આમંત્રિત કરીને;

(સી) જાહેર હરાજી યોજીને; અથવા

(ડી) ખાનગી સંધિ દ્વારા. ”

નિયમ ૮ ની કાનૂની માન્યતા વિચારણા માટે એક

આ અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠે, કાન્હા ઇન્ટરનેશનલ શુ પ્રોપ્રાઈટર એન્ડ અધર્સ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ અધર્સ, જેનો અહેવાલ (૨૦૧૧) બેન્કિંગ કેસિસ ૩૧૬ માં પ્રગટ થયેલ છે, તે મામલામાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું :

“૨૦૦૨ ના નિયમોની નિયમ ૮ ના ઉપનિયમ (પ) ના સાદા વાચનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અધિકૃત અધિકારીએ મંજૂર મૂલ્યાંકનકાર પાસેથી

મૂલ્યાંકન અહેવાલ મેળવવો આવશ્યક છે. તેથી, નિયમ બનાવનાર સત્તાધિકારી દ્વારા મંજૂર મૂલ્યાંકનકાર પાસેથી સંપત્તિનું મૂલ્યાંકન મેળવવાની જે પ્રક્રિયા કલ્પવામાં આવી છે, તેનું અધિકૃત અધિકારીએ પાલન કરવું અને અનુસરવું આવશ્યક છે. બીજી આવશ્યકતા સુરક્ષિત લેણાદાર સાથે પરામર્શ કરવાની છે.

મંજૂર થયેલા મૂલ્યાંકનકારના અહેવાલ પછી જ અધિકૃત અધિકારી સુરક્ષિત ઋણાદાતા સાથે પરામર્શ કરી શકે છે અને મિલકતની અનામત કિંમત નક્કી કરી શકે છે. માત્ર એટલા કારણે કે ધિરાણગ્રાહી ને મૂલ્યાંકન અહેવાલની નકલ મેળવવાનો હક સ્પષ્ટપણે આપવામાં આવેલો નથી અથવા અનામત કિંમત નક્કી કરતી વખતે અધિકૃત અધિકારી દ્વારા ધિરાણગ્રાહીનો અભિપ્રાય મેળવવા માટે કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈ નથી, એટલું માત્ર આ નિયમને અસંવિધાનિક ઠેરવવા માટે પૂરતું કારણ બનતું નથી અને તેને અયોગ્ય પણ કહી શકાતું નથી. અમે વિદ્વાન વકીલનું ધ્યાન વર્ષ ૨૦૦૨ના નિયમો ના નિયમ ૮(૬) તરફ દોર્યું, જે નીચે મુજબ છે:

“(૬) અધિકૃત અધિકારી ઉપનિયમ (૫) હેઠળ સ્થાવર સુરક્ષિત સંપત્તિઓના વેચાણ માટે ઉધારલેનારને ત્રીસ દિવસની નોટિસ બજાવશે: પરંતું, આવી સુરક્ષિત સંપત્તિનું વેચાણ જાહેરમાંથી ટેન્ડરો મંગાવીને અથવા જાહેર હરાજી યોજીને કરવામાં આવતું હોય, તો સુરક્ષિત લેણાદાર વેચાણની શરતો દર્શાવતી જાહેર નોટિસ બે અગ્રણી અખબારોમાં પ્રસિદ્ધ કરાવશે, જેમાંથી એક સ્થાનિક વિસ્તારમાં પૂરતું પ્રસાર ધરાવતી પ્રાદેશિક ભાષામાં હશે, અને જેમાં નીચેનું સમાવિષ્ટ રહેશે, ---

(એ) વેચવાને પાત્ર સ્થાવર મિલકતનું વર્ણન, જેમાં સુરક્ષિત દેણાદારને જાણીતાં ભારાધિકારોની વિગતોનો સમાવેશ થાય છે;

(બી) જેની વસૂલાત માટે મિલકત વેચવાની છે તે સુરક્ષિત દેવું;

(સી) અનામત કિંમત, જેના નીચે મિલકતનું વેચાણ કરી શકાય નહીં;

(ડી) જાહેર હરાજીનો સમય અને સ્થળ અથવા જે સમય પછી અન્ય કોઈપણ રીત દ્વારા વેચાણ પૂર્ણ કરવામાં આવશે તે સમય;

(ઈ) સુરક્ષિત ઋણદાતા દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી બચાના રકમ જમા કરવી;

(એફ) ખરીદનારને મિલકતના સ્વરૂપ અને મૂલ્યનો અંદાજ લગાવવા માટે જાણવું જરૂરી છે એવી અન્ય કોઈ પણ બાબત. ” આ સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ છે કે નિયમ ૮(૬) ફરીથી ઉધારલેનારને પોતાનું મૂલ્યાંકન રજૂ કરવાની તક આપે છે, જે શક્ય છે કે નિયમ ૮(૫) મુજબ નક્કી કરાયેલા મૂલ્યાંકન સાથે કંઈક અંશે વિરોધાભાસી હોઈ શકે. અમારા મત મુજબ, ૨૦૦૨ ના નિયમોનો નિયમ ૮(૬), જો કાર્યવાહી મનસ્વી અને અયોગ્ય રીતે કરવામાં આવી હોય અને જો મિલકતનું મૂલ્યાંકન યોગ્ય રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું ન હોય, તો જરૂરી સુરક્ષા પ્રદાન કરે છે. ૨૦૦૨ ના નિયમોના નિયમ ૮(૬)નો સમગ્ર હેતુ એવો જણાય છે કે વેચાણ થાય તે પહેલાં ઉધારલેનારને સ્પષ્ટ ત્રીસ દિવસની નોટિસ મળે. આ અવધિ દરમિયાન, ઉધારલેનાર વાંધાઓ ઉઠાવી શકે છે અને મિલકતના સાચા અને વાસ્તવિક મૂલ્યાંકન અંગે યોગ્ય મંચ સમક્ષ રજૂઆત પણ કરી શકે છે. ૨૦૦૨ ના નિયમોના નિયમ ૮ ના ઉપનિયમ (૫)નો મૂળભૂત હેતુ એ સુનિશ્ચિત કરવો છે કે માન્યતાપ્રાપ્ત મૂલ્યાંકનકાર, જેને નિષ્ણાત તરીકે ગણવામાં આવે, દ્વારા યોગ્ય મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે અને અનામત કિંમત નક્કી કરવાનો પાસો અંગેના સુરક્ષિત દેણદારના અભિપ્રાયને અધિકૃત અધિકારી દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવે. માત્ર એટલા માટે કે ઉધારલેનારને ૨૦૦૨ ના નિયમોના નિયમ ૮(૫)માંથી બહાર રાખવામાં આવ્યો છે અથવા જ્યારે મૂલ્યાંકન નક્કી થાય છે અને અનામત કિંમત પણ નક્કી થાય છે ત્યારે તેની કોઈ વાણી નથી, તે એકમાત્ર કારણસર નિયમ ૮(૫)ને અસંવિધાનિક ઠરાવશે નહીં. ”

એ નોંધવું યોગ્ય રહેશે કે નિયમ ૮(૫) દેવું લેનાર અથવા જામીનદાર, જે પ્રકરણ હોય તે મુજબ, દેવું પરત ચૂકવવામાં અસમત થાય અને સંપત્તિઓ બિન-

કાર્યક્ષમ બની જાય ત્યારે બેંક દ્વારા સુરક્ષિત સંપત્તિઓના નિકાલ માટે ચાર ભિન્ન રીતોનો ઉલ્લેખ કરે છે. આવી રીતો સમાન પ્રકારની સંપત્તિઓનો વ્યવહાર કરતા વ્યક્તિઓ પાસેથી ભાવ-દરખાસ્તો મેળવીને, જાહેર જનતામાંથી ટેન્ડર મંગાવીને, જાહેર હરાજી યોજીને અથવા ખાનગી સંધિ દ્વારા છે. જાહેર હરાજીની રીત વિષે આ વિગત આપેલ નથી કે આવી હરાજી પરંપરાગત અર્થમાં સમજાતી હોય તેવી ભૌતિક હરાજી હોવી ફરજિયાત છે કે તેમાં અન્ય કોઈ રીત અથવા પદ્ધતિનો પણ સમાવેશ થાય. તેથી, નિયમ ૮(૫) માં એવું કંઈ નથી કે જે જાહેર હરાજીના વ્યાપમાંથી ઈ-હરાજીને બહાર કરે. જસ્ટિસ સી.કે. ઠક્કર દ્વારા રચિત જ્યુડિશિયલ ઓફિસર્સ લો લેક્સિકોન (૨મી આવૃત્તિ) માં ‘હરાજી’ શબ્દનું સ્પષ્ટીકરણ એવું કરવામાં આવ્યું છે કે તે “સામાન્ય રીતે વૃદ્ધિ, વધારો દર્શાવે છે અને તેથી તે એવી જાહેર વેચાણ પ્રક્રિયા માટે પ્રયોગમાં લેવાય છે જે સામાન્ય રીતે બોલીઓ દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે અને જે કિંમતમાં વધારો કરે છે”. પી. રામનાથ આચ્યર દ્વારા રચિત એડવાન્સ્ડ લો લેક્સિકોન (૩જી આવૃત્તિ) માં તેનું વર્ણન “જમીન અથવા માલસામાનનું જાહેર પોકાર દ્વારા વધુ ઊંચી બોલી લગાવનારને જાહેર વેચાણ. હરાજીનો સામાન્ય અર્થ સર્વોચ્ચ બોલી લગાવનારને વેચાણ એવો કરવામાં આવે છે, અને આ જ તેનો પ્રચલિત અર્થ છે...” એમ કરવામાં આવ્યો છે. ‘જાહેર હરાજી’ શબ્દનું સ્પષ્ટીકરણ એવું કરવામાં આવ્યું છે કે “હરાજી દ્વારા સંપત્તિનું એવું વેચાણ, જેમાં હાજર રહેવા અને બોલી આપવા ઈચ્છુક કોઈપણ અને તમામ વ્યક્તિઓને પરવાનગી હોય. ચદ્ધપિ આ વાક્યપ્રયોગ વારંવાર વપરાય છે, તો પણ ‘જાહેર’ શબ્દ આ અભિવ્યક્તિની શક્તિમાં કંઈ ઉમેરે છે કે નહીં તે શંકાસ્પદ છે, કારણ કે ‘હરાજી’ શબ્દ પોતે જ જાહેરતા સૂચવે છે. જો ખાનગી હરાજી જેવી કોઈ વસ્તુ હોઈ શકે, તો તે એવી હશે જેમાં સંપત્તિ સર્વોચ્ચ બોલી લગાવનારને વેચવામાં આવે, પરંતુ માત્ર અમુક વ્યક્તિઓને જ હાજર રહેવા અથવા બોલી આપવા દેવામાં આવે, જેમ કે ભાગબટવારા અધિનિયમ હેઠળ સંપત્તિના હરાજી વેચાણના કિસ્સામાં, જ્યાં બોલી આપવાનો અધિકાર સહ-હિસ્સેદારો સુધી મર્યાદિત હોય છે”. તેથી, એવું જોવામાં આવે છે કે ભલે મૂળતઃ બોલીઓ દ્વારા થતી હરાજીઓમાં બોલીદારોની ભૌતિક હાજરી આવશ્યક રહેતી હતી, તો પણ ઈ-હરાજી યોજવાની આધુનિક પદ્ધતિ હરાજીની સંકલ્પનાના વિરોધાભાસી નથી. વધુમાં, ‘જાહેર હરાજી’ શબ્દસમૂહમાં પવિત્ર અને અવિચલ બાબત એ છે કે હરાજી તેમાં ભાગ લેવા

ઈચ્છુક સર્વ માટે ખુલ્લી હોવી જોઈએ અને તેને માત્ર અમુક લોકો સુધી મર્યાદિત રાખવી જોઈએ નહીં; તેનો અર્થ એવો નથી કે હરાજી ‘જાહેર રીતે’ અથવા ‘ભૌતિક રીતે’ જ યોજવી ફરજિયાત છે.

અમે નોંધ કરી શકીએ છીએ કે હાલના કેસોના આ સમૂહમાં, ધિરાણકર્તા બેન્કોએ જાહેર નોટિસ પ્રસિદ્ધ કરી હતી, જેમાં રસ ધરાવતાં પક્ષકારોને નિર્ધારિત તારીખે યોજાનારી ઈ-હરાજીમાં બોલી મૂકવા આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું. આથી, પ્રસ્તાવિત ઈ-હરાજીને પૂરતી વ્યાપક પ્રસિદ્ધિ આપવામાં આવી હતી અને રસ ધરાવતાં પક્ષકારોને ઈ-હરાજી દરમિયાન ભાગ લેવા આમંત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. ભૌતિક હરાજીના બદલે ઈ-હરાજીનો આશરો લેવાનો હેતુ પણ પૂરતો સમજણસભર છે. આક્ષેપિત પરિપત્રમાં સ્પષ્ટ જણાય છે તેમ, ડી.આર.ટી.ની સહાયથી યોજાતી મોટી સંખ્યાની હરાજીઓમાં, સાચા વ્યક્તિગત ખરીદદારોની ભાગીદારી રોકી દેતા વ્યક્તિઓના ગઠબંધન અંગે ફરિયાદો હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. આવી ફરિયાદો સામાન્ય રીતે જોવા મળે છે. જો અમે જાહેર હરાજીની પ્રક્રિયામાં રહેલી આ બુરાઈને, ભલે તે ડી.આર.ટી. સહાયિત હોય કે અન્ય કોઈ રીતની, માન્યતા ન આપીએ, તો અમે વાસ્તવિકતા પ્રત્યે સંપૂર્ણપણે આંધળા ગણાશું. તેથી, જો ગઠબંધન થવાની શક્યતા દૂર કરવા માટે, અથવા ઓછામાં ઓછું તેને મર્યાદિત કરવા માટે, ભારત સરકારે નીતિગત બાબત તરીકે ઈ-હરાજી યોજવાનો નિર્ણય કર્યો હોય, અને જો એવો નિર્ણય રાષ્ટ્રીયકૃત બેન્કો દ્વારા એકરૂપ નીતિ તરીકે અનુસરવામાં આવ્યો હોય, તો અમારી દૃષ્ટિએ તે સારકેસી અધિનિયમ અથવા તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમો હેઠળ ન તો પ્રતિબંધિત છે અને ન તો એવો મનસ્વી અથવા ગેરવાજબી નિર્ણય કહી શકાય કે જેના કારણે આ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપ કરવો યોગ્ય બને.

અમે અગાઉ જ નોંધ્યું છે કે એસ. આનંદરાજ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં મદ્રાસ વડી અદાલતે ઈ-હરાજીની પદ્ધતિને માન્ય રાખી હતી. આવા નિર્ણયમાં, અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને નિરીક્ષણ કર્યું હતું :

“૭૪. વધુમાં નોંધવામાં આવે છે કે ઈ-હરાજી વેચાણની પ્રક્રિયાઓ સ્વભાવથી ઉપયોગકર્તા-મૈત્રીપૂર્ણ છે. એ પણ નોંધવામાં આવે છે કે

ઈચ્છુક ખરીદદારો પોતાની બોલીઓ રજૂ કરતી વખતે તકનીકી રીતે લાયકાતપ્રાપ્ત વ્યક્તિઓ અથવા સંસ્થાઓની સેવાઓનો ઉપયોગ કરી શકતા હતા. અમને આ હકીકતનું ભાન છે કે પ્રતિવાદી બેંકો દ્વારા અનુસરાતી ઈ-હરાજ વેચાણની પ્રક્રિયાઓને, હાલની રિટ અરજીઓના સમૂહમાં, ખરીદદારો દ્વારા પડકારવામાં આવી નથી. વધુમાં, અરજદારોની તરફથી તેમના આ દાવાઓને સમર્થન આપવા માટે કંઈપણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી કે, સંબંધિત મિલ્કતો માટે પોતાની બોલીઓ રજૂ કરવામાં, ઈચ્છુક ખરીદદારોને તેમની નિરક્ષરતાના કારણે અમુક અવરોધોનો સામનો કરવો પડશે. આવી સ્થિતિમાં, આ અદાલત સમક્ષ પૂરતી સામગ્રી રજૂ કર્યા વિના, સંબંધિત મિલ્કતો અંગે જેઓએ નાણાકીય સુવિધાઓ પ્રાપ્ત કરી હતી, જેમાં જામીનદારો તથા જેઓએ ગીરો અથવા ગિરવે સર્જ્યા હતા તે લોકોનો પણ સમાવેશ થાય છે, તેઓ ડિજિટલ પ્રૌદ્યોગિકીના ઉપયોગને સમાવતી ઈ-હરાજ વેચાણની પ્રક્રિયાઓના ઉપયોગને કારણે પ્રતિકૂળ સ્થિતિમાં મુકાઈ જશે, એવો દાવો અરજદારો માટે ખુલ્લો રહેતો નથી. તેની વિરુદ્ધમાં, અમને વિશ્વાસ છે કે પ્રતિવાદી બેંકો અને સંબંધિત સત્તાધિકારીઓ દ્વારા અનુસરાતી ઈ-હરાજ વેચાણની પ્રક્રિયાઓ, સુરક્ષિત સંપત્તિઓની જાહેર હરાજ વેચાણોમાં કાર્ટેલ્સ અને સિન્ડિકેટ્સ દ્વારા અનુસરાતી અસ્વસ્થ પ્રથાઓને ઘટાડવામાં ખૂબ દૂરગામી અસર કરશે. વધુમાં, સુરક્ષિત સંપત્તિઓની ઈ-હરાજ વેચાણો યોજવાનું પ્રતિબંધિત કરતી કોઈ વિશિષ્ટ મનાઈ, ન તો ધ સિક્યુરિટાઈઝેશન એન્ડ રીકન્સ્ટ્રક્શન ઓફ ફાઈનાન્શિયલ એસેટ્સ એન્ડ એન્ફોર્સમેન્ટ ઓફ સિક્યુરિટી ઇન્ટેરેસ્ટ એક્ટ, ૨૦૦૨ ની જોગવાઈઓમાં છે, અને ન તો સિક્યુરિટી ઇન્ટેરેસ્ટ (એન્ફોર્સમેન્ટ) નિયમો, ૨૦૦૨ માં છે.

૭૬. રજૂ થયેલ તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓમાં, અમને કોઈ શંકા નથી કે પ્રતિવાદી બેંકો દ્વારા અનુસરવામાં આવેલી ઈ-હરાજ વેચાણ પ્રક્રિયાઓ, જાહેર હરાજો દરમિયાન થવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી સ્વસ્થ સ્પર્ધા માટે ગંભીર ભય ઊભો કરતાં કાર્ટેલ્સ અને સિન્ડિકેટ્સના અનૈતિક પ્રભાવને નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં ઘટાડશે. પ્રતિવાદી બેંકોએ આ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને ઈ-હરાજ વેચાણ પ્રક્રિયા અપનાવી છે કે કાર્ટેલ્સ અને

સિન્ડિકેટ્સની કેન્સર સમી વૃદ્ધિએ જાહેર હરાજના મૂળભૂત તત્ત્વને જોખમમાં મૂકી દીધું છે અને વેચાણ માટે લાવવામાં આવેલી મિલ્કતો માટે શક્ય તેટલી શ્રેષ્ઠ કિંમત મેળવવા માટે અભિપ્રેત પ્રક્રિયાની ઉપહાસાસ્પદ સ્થિતિ ઊભી કરી છે.

૭૭. વધુમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે ઈ-હરાજો ચોજવામાં સેવા પ્રદાતાઓનો ઉપયોગ, સિક્યુરિટાઇઝેશન એન્ડ રિકન્સ્ટ્રક્શન ઓફ ફાઇનાન્શિયલ એસેટ્સ એન્ડ એન્ફોર્સમેન્ટ ઓફ સિક્યોરિટી ઇન્ટરેસ્ટ અધિનિયમ, ૨૦૦૨ અને સિક્યોરિટી ઇન્ટરેસ્ટ (એન્ફોર્સમેન્ટ) નિયમો, ૨૦૦૨ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓના વિરોધમાં છે. ઈ-હરાજ વેચાણની પ્રક્રિયા દરમિયાન જો કોઈ અનિયમિતતાઓ થાય, તો તેને સુધારવા માટે પૂરતા સુરક્ષાત્મક ઉપાયો ઉપલબ્ધ છે.

૭૮. અમારો એવો દૃષ્ટિકોણ છે કે ઈ-હરાજ વેચાણ પ્રક્રિયાઓ અંગે અરજદારોની તરફથી ઉઠાવવામાં આવેલ દલીલો માત્ર આશંકાઓ પર આધારિત છે. નોંધવામાં આવે છે કે ઈ-હરાજ વેચાણ પ્રક્રિયા પ્રતિવાદી બેંકો દ્વારા મુખ્યત્વે કાર્ટેલો અને સિન્ડિકેટોના અયોગ્ય પ્રભાવને ઘટાડવાના હેતુથી અપનાવવામાં આવી છે, જેમને વેચાણ માટે લાવવામાં આવેલી મિલ્કતોના મૂલ્યને ઘટાડવાની ક્ષમતા હોય છે. ભલે કેટલીક વ્યક્તિઓ, જેઓ સંભવિત ખરીદદારો છે, માટે પ્રણાલી ચલાવવામાં, લોંગ ઈન કરવામાં અને સંબંધિત મિલ્કતો ખરીદવા માટે પોતાની બોલીઓ મૂકવામાં કેટલીક મુશ્કેલીઓ હોઈ શકે, તો પણ આવી મુશ્કેલીઓ સ્વરૂપે દુર્ગમ છે એવું કહી શકાય નહિ. સંભવિત ખરીદદારોને હંમેશા તેવા વ્યક્તિઓની સેવાઓ લેવા માટે સ્વતંત્રતા છે, જેઓ સેવા પ્રદાતાઓ દ્વારા ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલા મંચોનો ઉપયોગ કરીને પોતાની બોલીઓ મૂકવા માટે આવશ્યક જ્ઞાન ધરાવે છે.” અલાહાબાદ વડી અદાલતના અન્ય એક નિર્ણયમાં, એમ/એસ. સંતકૃપા ટ્રેડિંગ કો. એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસ એન્ડ અર્દર્સ વિ. બેંક ઓફ બરોડા એન્ડ અનધર ના કેસમાં, જે એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩ માં અહેવાલિત છે

એ.આઈ.આર. ૧૭૭, તેમજ ઈ-હરાજીની કાયદેસરતા પણ ચથાવત્ રાખવામાં આવી હતી. એમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ઈ-હરાજી ઢ્વારા ગીવે મુકેલી સંપત્તિઓનું વેચાણ અનુમત્ય છે, કારણ કે ઈ-હરાજી જાહેર હરાજીનું જ એક અન્ય સ્વરૂપ છે અને તેથી, સુરક્ષા હિતના નિયમ ૮(પ) હેઠળ આવરી લેવાય છે

નિયમો, ૨૦૦૨. નીચે મુજબ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું અને નોંધવામાં આવ્યું હતું :

ઉપરોક્ત ચર્ચાઓના પ્રકાશમાં, અમારો એવો મત છે કે બેંકે યોગ્ય રીતે ઈ-હરાજીનો આશરો લીધો છે, જે નિયમો, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૮(પ) હેઠળ તેની સત્તાની સંપૂર્ણ હદમાં આવે છે, અને ઈ-હરાજી માટે બેંક ઢ્વારા જારી કરવામાં આવેલી તા. ૨૫/૮/૨૦૧૩ ની નોટિસ પણ તેની અધિકારક્ષેત્રની હદમાં સંપૂર્ણપણે આવે છે અને તેને નિયમો, ૨૦૦૨ ની બહારની કહી શકાય તેમ નથી. અરજદારોના વિઢ્ધાન વકીલે ઉઠાવેલ કોઈપણ રજૂઆતમાં કોઈ સાર નથી.

અરજદારોના વકીલશ્રી ઢ્વારા અશોકા સ્મોકલેસ કોલ ઈન્ડિયા (પી) લિ. (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર રાખવામાં આવેલો આધાર કોઈ કામનો નહીં ઠરે. તે એવો કેસ હતો જેમાં કોલસાના ખનન માટેની હરાજીની કાયદેસરતા વિચારાધીન બની હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતનો મત એવો હતો કે કોલસો એક આવશ્યક ચીજવસ્તુ છે. રાજ્ય, જ્યારે તે કોઈ આવશ્યક ચીજવસ્તુ સંબંધે કિંમત નિર્ધારણ કરવાની પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે, ત્યારે તેની ભૂમિકા ભિન્ન હોય છે. આવા કિંમત નિર્ધારણનો હેતુ એવો હતો કે અંતિમ ઉપભોક્તાઓને આવશ્યક ચીજવસ્તુ વાજબી કિંમતે પ્રાપ્ત થાય, અને એવો હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે ઉત્પાદક અથવા નિર્માતાનો નફાનો ગાળો અત્યંત ન્યૂનતમ સ્તરે રાખી શકાય. તેથી, સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષનો કેન્દ્રસ્થ પ્રશ્ન ઈ-હરાજીની કાયદેસરતા અથવા માન્યતા નહીં, પરંતુ આવશ્યક ચીજવસ્તુની હરાજી કરવાની મૂળ કલ્પના વિષે હતો. આ આધાર પર કે હરાજીનો હેતુ કોઈ ચીજવસ્તુના વેચાણથી પ્રાપ્ત થતી આવકને મહત્તમ કરવો હોય છે, જે આવશ્યક ચીજવસ્તુનો નિકાલ કરતી વખતે રાજ્યનો એકમાત્ર હેતુ થઈ શકતો નથી, સમગ્ર હરાજી કાર્યવાહી ગેરકાયદેસર જાહેર કરવામાં આવી હતી.

અમે નોંધ લઈ શકીએ છીએ કે અનેક અનુવર્તી નિર્ણયો માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે પોતે જ, કોઈ ને કોઈ પ્રસંગમાં, જાહેર મિલ્કતોની ઈ-હરાજીને માત્ર માન્યતા જ આપેલી નથી, પરંતુ તેના પર ભાર પણ મૂક્યો છે.

આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર તથા અન્ય વિ.

ઓબુલાપુરમ માઈનિંગ કંપની પ્રાઈવેટ લિમિટેડ અને અન્ય, જે (૨૦૧૧)૧૪ એસ.સી.સી. ૬૦૮ માં અહેવાલિત છે, તેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઈ-હરાજી દ્વારા ખનન અધિકારોના નિકાલનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું :

“૧. બેદારી, ચિત્રદુર્ગ અને તુમકુર જિલ્લાઓમાં ખનન લીઝો સંબંધિત ઈ-હરાજી તથા અનુસંગી મુદ્દાઓ અંગે સેન્ટ્રલ એમ્પાવર્ડ કમિટી (“સીઈસી”, સંક્ષેપમાં) દ્વારા રજૂ કરાયેલ તા. ૨૧-૯-૨૦૧૧ના અહેવાલ પર સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલશ્રીઓને સાંભળ્યા બાદ, અમને આ નોંધતાં આનંદ થાય છે કે લોખંડના અચસ્કના સંગ્રહિત જથ્થાના અંશતઃ નિકાલમાંથી ઈ-હરાજી દ્વારા રૂ. ૯૨.૬૭ કરોડની વેચાણ રકમ પ્રાપ્ત થઈ છે. અમારી દૃષ્ટિએ, મોનિટરિંગ કમિટી દ્વારા સૂચવ્યા મુજબ ઈ-હરાજી ચાલુ રાખવી જોઈએ જેથી શક્ય તેટલી શ્રેષ્ઠ કિંમત પ્રાપ્ત થાય.

૩. અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે એમ/એસ.એનએમડીસી દ્વારા કરવામાં આવેલ દીર્ઘકાલીન કરારો હોવા છતાં ઈ-હરાજી યોજાશે. અમે વધુમાં સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે આ દેશની કોઈપણ અદાલત, આ અદાલત સિવાય, ઈ-હરાજી સામે કોઈ પડકાર હાથ ધરશે નહીં.” કે.ગુરુપ્રસાદ રાવ વિ. કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્યના, (૨૦૧૩) ૮ એસ.સી.સી. ૪૧૮ માં અહેવાલિત કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફરી એકવાર ઈ-હરાજીની કાર્યક્ષમતાને ભારપૂર્વક રેખાંકિત કરતાં નીચે મુજબ નિર્દેશ આપ્યો હતો:

૧૦૦. પરિણામે, અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે અને પડકારાયેલ આદેશ રદ કરવામાં આવે છે. સમિતિનો અહેવાલ સ્વીકારવામાં આવે છે અને રાજ્ય સરકારને તેનાં ભાગ પ માં સમાવાયેલ ભલામણો, જેમાં રૂપિયા

૩,૪૩,૧૯,૧૬૦ ના કોર્પસ ફંડની રચના સંબંધિત ભલામણનો પણ સમાવેશ થાય છે, અમલમાં મુકવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે છે, જેનો ઉપયોગ જામ્બુનાથેશ્વર મંદિર માટેની સંરક્ષણ યોજના અમલમાં મુકવા માટે કરવામાં આવશે. જોકે, તે સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી ૧૮ ને લાભવર્ધન સંચંત્ર ચલાવવા માટે મુક્તતા રહેશે, શરતે કે તે માત્ર ઈ-હરાજી પદ્ધતિ દ્વારા જ કાચો માલ પ્રાપ્ત કરશે.

આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય તથા અન્ય વિ. ઓબુલાપુરમ માઈનિંગ કંપની પ્રાઈવેટ લિમિટેડ તથા અન્યના કેસમાં, જેનો અહેવાલ (૨૦૧૩)૮ એસ.સી.સી. ૨૧૭ માં પ્રકાશિત થયો છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફરી એકવાર ઈ-હરાજીની કાર્યક્ષમતાને માન્યતા આપતાં નીચે મુજબ દિશા-નિર્દેશ આપ્યો :

“૬. બન્ને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલશ્રીઓને સાંભળ્યા બાદ, અમે નીચે મુજબની પ્રાર્થના મંજૂર કરીએ છીએ :

(ડી) ઉપરોક્ત (સી) ના વૈકલ્પિક રૂપે, ખનન લીઝ નં.૨૫૮૦ અને ૨૫૮૧ માં સન્ડુર દ્વારા ખનન કરવામાં આવેલ મેન્ગેનીઝ અયસ્કનું વેચાણ ઈ-હરાજી દ્વારા કરવામાં આવે, પરંતુ તેની સહાયક ઉપભોગ માટેની વપરાશ તથા તેની અનુગામી કંપનીઓને પુરવઠો ઈ-હરાજીમાંથી મુક્ત રાખવામાં આવે.

ગોવા ફાઉન્ડેશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યના કેસમાં, જે (૨૦૧૪)૬ એસ.સી.સી. ૭૩૮ માં અહેવાલિત છે, ગોવા રાજ્યમાં ગેરકાયદેસર ખનનના આક્ષેપોના સંદર્ભમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે, ગોવા રાજ્યની વિવિધ ખાણો અને જથ્થાખાનાઓમાં પડેલા ખોદકામથી મેળવાયેલા કોલસાના જથ્થાની ઈ-હરાજી દ્વારા ચાદી બનાવવાની પરવાનગી આપી હતી. નીચે મુજબ નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો :

“૫. આ રજૂઆતો પર વિચાર કર્યા પછી, અમે દિશાનિર્દેશ આપીએ છીએ કે ગોવા રાજ્યમાં વિવિધ ખાણો/ભંડારસ્થળો/જેટીઓ/બંદરોમાં પડેલા

ખોદકામથી મેળવેલા ખનિજ અયસ્કોના જથ્થાની, ગોવા સરકારના ખાણ અને ભૂવિજ્ઞાન વિભાગ દ્વારા તૈયાર કરાયેલ ચાદીની, પ્રથમ ચકાસણી કરવામાં આવશે અને ત્યારબાદ ચાદીબદ્ધ કરાયેલા તમામ ખનિજ અયસ્કોનું ઈ-હરાજી દ્વારા વેચાણ કરવામાં આવશે અને વેચાણની આવક (કર અને રોયલ્ટી ઘટાડ્યા બાદ) આ બાબતોમાં, જેમાંથી ખનિજ અયસ્કો ઉપાડવામાં આવ્યા હતા તેવી લીઝોની કાયદેસરતા અંગે અદાલત ચુકાદો આપે ત્યાં સુધી, ગોવા રાજ્ય દ્વારા અલગ અલગ સ્થિર જમા ખાતાઓમાં (લીઝવાર) જાળવી રાખવામાં આવશે.” તેથી, એવું જોવા મળે છે કે વિવિધ સંદર્ભોમાં

સર્વોચ્ચ અદાલતે પણ રાજ્યમાલિકીની મિલ્કતો અથવા પ્રાકૃતિક સંપત્તિનો નિકાલ કરતી વખતે ભૌતિક હરાજીની સરખામણીએ ઈ-હરાજીની પદ્ધતિને પ્રાધાન્ય આપ્યું છે. ટેકનોલોજીના આગમન સાથે, હરાજી યોજવા માટે વ્યક્તિની સ્થળ પર ભૌતિક હાજરી હંમેશા આવશ્યક રહેતી નથી. જો ભારત સરકાર અને રાષ્ટ્રીયકૃત

બેંકિંગના વ્યવસાયમાં પ્રવર્તમાન બેંકો એવો અનુભવ કરે છે કે ઈ-હરાજીથી ભૌતિક હરાજી કરતાં વધુ સારો ભાવ મળવાની શક્યતા રહે છે; અમારી દૃષ્ટિએ, ભિન્ન મત અપનાવવા માટે અમારી સમક્ષ કોઈ સામગ્રી ઉપલબ્ધ નથી. એવો ઋણગ્રાહક, જેણે પોતાનું દેવું પરત ચૂકવવામાં નિષ્ફળ ગયો હોય અને તેથી તેની સંપત્તિઓ બિનકાર્યક્ષમ બની ગઈ હોય અને પરિણામે તે ડી.આર.ટી.ની સહાયથી થતી વેચાણ પ્રક્રિયા દ્વારા અથવા સારફેસી અધિનિયમ તથા તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમો અનુસાર વેચવામાં આવી રહી હોય, તેવા અરજદારની મુખ્ય ચિંતા એ જ રહેશે કે ગીરવે મુકાયેલ સંપત્તિઓને યોગ્ય બજારમૂલ્ય તથા શક્ય તેટલો સર્વાધિક ભાવ પ્રાપ્ત થાય. આથી તેની બાકી લોન શક્ય તેટલી મહત્તમ હદ સુધી સંતોષાય તે સુનિશ્ચિત થશે. જો વેચાણની આવક કુલ બાકી લેણાં કરતાં ઓછી પડે, તો તેની જવાબદારી તેટલી હદ સુધી ઘટશે. બીજી તરફ, જો વેચાણની આવક તેની બાકી લેણાં કરતાં વધુ હોય, તો તેને વધેલી રકમ મેળવવાનો હક પ્રાપ્ત થશે. બંને પરિસ્થિતિમાં, તેની મુખ્ય ચિંતા એ રહેશે અને હોવી પણ જોઈએ

કે વેચાણ માટે મુકવામાં આવેલી ગીરવે મુકાયેલ સંપત્તિઓમાંથી શક્ય તેટલો સર્વાધિક પરતફેર મળે.

મેથ્યુ વર્ગીઝ વિ. એમ. અમૃથા કુમાર અને અન્યના કેસમાં, જે (૨૦૧૪)૫ એસ.સી.સી. ૬૧૦ માં અહેવાલિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે :

“૨૯.૧. ઉપકલમ (૮) ના સાદા વાચનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ઋણગ્રાહી વેચાણ અથવા હસ્તાંતરણ માટે નિર્ધારિત તારીખ પહેલાં કોઈપણ સમયે સુરક્ષિત લેણદારને બાકી રકમ સાથે સુરક્ષિત લેણદારે વહન કરેલા તમામ ખર્ચ, શુલ્ક અને વ્યય અદા કરી શકે છે. ઉક્ત જોગવાઈમાં નિર્ધારિત મુજબ આવી અદા એકવાર કરવામાં આવે તો તેનો આદેશ એવો છે કે સુરક્ષિત સંપત્તિ સુરક્ષિત લેણદાર દ્વારા વેચવામાં અથવા હસ્તાંતરિત કરવામાં આવવી નહીં. આ બાબતને વધુમાં એ રીતે પણ મજબૂત બનાવવામાં આવી છે કે સુરક્ષિત સંપત્તિના હસ્તાંતરણ અથવા વેચાણ માટે સુરક્ષિત લેણદારે કોઈ વધુ પગલું પણ ભરવું નહીં. દેવાના બાકીપણા સાથે ખર્ચ, શુલ્ક વગેરે સહિતની રકમ દેવાદાર દ્વારા અદા કરવામાં આવે તેવી પરિસ્થિતિમાં, જો આવી અદા વેચાણ અથવા હસ્તાંતરણ માટે નિર્ધારિત તારીખ પહેલાં કરવામાં આવી હોય, તો સુરક્ષિત લેણદારે વેચાણ અથવા હસ્તાંતરણ અમલમાં મૂકવા માટેના તમામ આગળના પગલાં બંધ કરવા જોઈએ. તે ઉપરાંત, હસ્તાંતરણ અથવા વેચાણ માટે કોઈ વધુ પગલું પણ ભરવું નહીં.

૨૯.૨. જ્યારે અમે ઉક્ત ઉપકલમ (૮) માં સમાવાયેલ શરતોનું ઊંડાણપૂર્વક વિશ્લેષણ કરીએ છીએ, ત્યારે અમને જણાય છે કે સુરક્ષિત સંપત્તિના માલિક એવા ઋણગ્રાહકના હિતમાં એક મૂલ્યવાન હકને માન્યતા આપવામાં આવી છે અને તેની પુષ્ટિ કરવામાં આવી છે, તેમજ તેને વેચાણ અથવા હસ્તાંતરણ અમલમાં મૂકવામાં આવે તે પહેલાંની અંતિમ ક્ષણ સુધી તેવા વેચાણ અથવા હસ્તાંતરણને રોકવા માટે તમામ પ્રયત્નો કરવાની તક આપવામાં આવી છે. દેવાનારનો એવો મૂલ્યવાન હક

ઉક્ત ઉપકલમમાં સમાવવામાં આવ્યો હોવાનું ધ્યાનમાં લેતાં, નિર્વિવાદ શબ્દોમાં એવું કહેવું ફરજિયાત બને છે કે ઉક્ત જોગવાઈ મુખ્યત્વે ઋણગ્રાહકના હકોનું સંરક્ષણ કરવા માટે સરકેસી અધિનિયમમાં સમાવેશ કરવામાં આવી છે, કારણ કે એવો માલિકીહક સંવિધાનની કલમ ૩૦૦ –એ હેઠળ સંરક્ષિત સંવિધાનિક હક છે, જે એવો ઉપબંધ કરે છે કે કાયદાના અધિકાર વિના કોઈપણ વ્યક્તિને તેની સંપત્તિથી વંચિત કરી શકાય નહીં.

૨૯.૩. તેથી, લેવામાં આવેલી ઉધારીની માત્રા કેટલી છે તે બાબતથી પરે અને આવી ઉધારીઓ અંગે સુરક્ષિત લેણદારને જે પણ ખર્ચો તથા શુલ્ક વહન કરવા પડ્યા હોય તે છતાં, જ્યારે કોઈ અદાલત અથવા અધિકરણનો આશરો લીધા વિના, સુરક્ષિત લેણદારને સોંપવામાં આવેલી મિલકતને વેચાણ માટે મૂકી આપેલ નાણાંની વસૂલાત કરવાનો પ્રશ્ન આવે છે, ત્યારે સુરક્ષિત લેણદાર એક ટ્રસ્ટી તરીકે ઉક્ત મિલકત સાથે પોતાની ઈચ્છા મુજબ કોઈપણ રીતે વ્યવહાર કરી શકતો નથી અને તેનો નિકાલ માત્ર સારકેસી અધિનિયમમાં નિર્ધારિત રીતસર જ કરી શકાય છે.

૨૯.૪. તેથી, લેણદારે એ સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ કે ઋણગ્રાહકને તે તારીખ અને સમય અંગે સ્પષ્ટ જાણ કરવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા વેચાણ અથવા હસ્તાંતરણ અમલમાં મૂકવામાં આવશે, જેથી ઋણગ્રાહકને પોતાની મિલકત પાછી મેળવવા માટે તમામ સંભવિત પગલાં લેવા માટે આવશ્યક તક મળી રહે અથવા ઓછામાં ઓછું એટલું સુનિશ્ચિત થાય કે વેચાણની પ્રક્રિયામાં સુરક્ષિત સંપત્તિમાંથી મહત્તમ લાભ પ્રાપ્ત થાય અને સારકેસી અધિનિયમ હેઠળ આરંભિત કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીનો લાભ લઈ સુરક્ષિત લેણદાર અથવા તેની તરફથી કાર્યરત કોઈપણ વ્યક્તિને ઋણગ્રાહકની પરિસ્થિતિનો ગેરલાભ ઉઠાવવા દેવામાં ન આવે. વધુમાં, સારકેસી અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧) હેઠળ, સુરક્ષિત લેણદારને અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલનો આશરો લીધા વિના મિલકતના વેચાણનો માર્ગ અપનાવવા માટે મુક્ત હસ્ત આપવામાં આવ્યો છે.

૩૦. તેથી, સારફેસી અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ, ખાસ કરીને કલમ ૧૩(૮)માં સમાવાયેલ નિબંધનોના બળે, સુરક્ષિત સંપત્તિનું કોઈપણ વેચાણ અથવા હસ્તાંતરણ, ઉધારકર્તાને આવા વેચાણ અથવા હસ્તાંતરણનો સમય અને તારીખની યોગ્ય જાણ કર્યા વિના થઈ શકતું નથી, જેથી ઉધારકર્તા તમામ ખર્ચ, ચાર્જ અને ખર્ચાઓ સહિત સુરક્ષિત ઋણદાતાની બાકી રકમ અદા કરી શકે અને જણાવેલ કાયદેસરની આવશ્યકતાનું પાલન કર્યા વિના કરવામાં આવેલ એવું કોઈપણ વેચાણ અથવા હસ્તાંતરણ બંધારણીય ઉલ્લંઘન ગણાશે અને અંતિમ વેચાણને રદબાતલ બનાવશે.”

આ અવલોકનો જે.રાજીવ સુબ્રમણિયન અને અન્ય વિ. પાંડિયાસ અને અન્યના કેસમાં, જે (૨૦૧૪)૫ એસ.સી.સી. ૬૫૧ માં અહેવાલિત છે, અનુમોદન સાથે નોંધવામાં આવ્યા હતા.

સમાપન પહેલાં, અમે નોંધીએ છીએ કે અરજદારે સારફેસી અધિનિયમની કલમ ૩૮ તથા સિક્યોરિટી ઇન્ટરેસ્ટ (એન્ફોર્સમેન્ટ) નિયમો, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૮(૫) ની બંધારણીય માન્યતાને પણ પડકાર્યો છે. જ્યાં સુધી નિયમો, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૮(૫) નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી તેની બંધારણીય માન્યતા અંગેનો પડકાર આ અદાલત દ્વારા કાનૂન ઇન્ટરનેશનલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણયથી પહેલેથી જ સમાપ્ત થઈ ગયો છે.

સારફેસી અધિનિયમની કલમ ૩૮ સરકારની નિયમ બનાવવાની સત્તા અંગે છે. અરજીના અમારા પરિશીલનથી અમને જણાય છે કે એવી કોઈ આધારભૂત કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા નથી જેના આધારે અરજદાર એવો દાવો કરે છે કે ઉક્ત કલમ અસંવિધાનિક છે. મૌખિક રજૂઆતો દરમિયાન વકીલ દ્વારા અમારી સમક્ષ કોઈ દલીલો રજૂ કરવામાં આવી નહોતી. હકીકતમાં, ન તો અરજીમાંથી અને ન તો દલીલોમાંથી અમે એવું કોઈ કારણ જાણી શક્યાં કે જેના આધારે અરજદાર ઉક્ત જોગવાઈને પડકારે.

તમામ વિધિઓને બંધારણીય માન્યતા અંગેની પૂર્વધારણા પ્રાપ્ત હોય છે. સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓની શ્રેણીએ આવું નિર્ધારિત કર્યું છે; તેમાંમાંથી આપણે માત્ર એકનો ઉલ્લેખ કરી શકીએ, જે સ્ટેટ ઓફ જમ્મુ & કાશ્મીર વિ. ત્રિલોકી નાથ ખોસા અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ એસ.સી. ૧ માં અહેવાલિત. અરજદારે સંસદ દ્વારા ઘડવામાં આવેલી કાનૂની જોગવાઈને કોઈ દલીલ ઉઠાવ્યા વિના અથવા એવી જોગવાઈ અસંવિધાનિક કેમ છે તે દર્શાવતો કોઈ આધાર રજૂ કર્યા વિના પડકારી છે. પાલિતાણા સુગર મિલ્સ (પી) લિ. અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યના કેસમાં, જે (૨૦૦૪) ૧૨ એસ.સી.સી. ૬૭૨ માં અહેવાલિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું અને નોંધ્યું હતું કે માત્ર એટલું કહી દેવું કે કોઈ વિશિષ્ટ જોગવાઈ વિધાનક્ષમતાના અભાવે બનાવવામાં આવી છે અથવા ભેદભાવપૂર્ણ છે, એટલું પૂરતું નથી. પડકાર ટકાવી રાખવા માટે તેના સમર્થનમાં ઓછામાં ઓછા પ્રથમદ્રષ્ટ્યા સ્વીકાર્ય આધારનું અભિવ્યક્ત કરવું આવશ્યક છે. આવા કોઈ અભિવ્યક્તના અભાવે, કાયદા અથવા કાનૂની જોગવાઈની સંવિધાનિક માન્યતા સામેનો પડકાર પ્રારંભિક તબક્કે જ નામંજૂર થવા પાત્ર છે.

કેન્દ્ર સરકારની નિયમ બનાવવાની સત્તા આપતી કલમ ૩૮ અતિઅધિકૃત છે એવી દલીલના સમર્થનમાં કોઈ આધાર કે સામગ્રી વિના, તેની વૈધતા આ ~~અરજીમાં~~ અરજીમાં પ્રશ્નિત કરવામાં આવી છે. મૌખિક દલીલો દરમિયાન, અરજદાર પક્ષના વિદ્વાન વકીલે કોઈ દલીલ ઉઠાવી નહોતી. તેમ છતાં, તેમણે આ પડકારનો ત્યાગ પણ કર્યો નહોતો. અમે આવા નિર્બળ પડકારની શૂન્યમાં તપાસ કરવાનો ઇનકાર કરીએ છીએ. અમારી અપેક્ષા છે કે કોઈ કાનૂની જોગવાઈની બંધારણીય અધિકૃતતા અંગેનો પડકાર વધુ ગંભીરતાથી કરવામાં આવે.

અમારી ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, હસ્તક્ષેપ કરવા માટે અમને કોઈ કારણ જણાતું નથી. તેથી, તમામ અરજીઓ નામંજૂર કરવામાં આવે છે. નોટિસ રદ કરવામાં આવે છે. વચગાળાની રાહત રદ કરવામાં આવે છે.

(અકિલ કુરેશી, જે.)

વિષય:-સારફેસી અધિનિયમ હેઠળ ગીરો મુકેલી સંપત્તિઓની વસૂલાત માટે બેંકો દ્વારા યોજાતી 'ઈ-હરાજ' (E-Auction) ની કાનૂની માન્યતા અને યોગ્યતા નક્કી કરવા બાબત.

The translation of this judgement has been provided by M/s Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

~~અસ્વીકરણ:~~ સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.